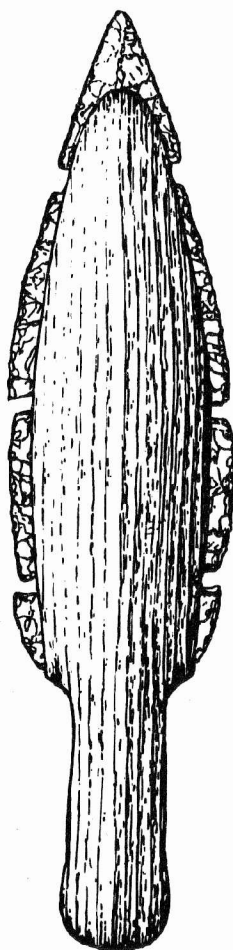

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1993-1994

ISSN 1211-7250

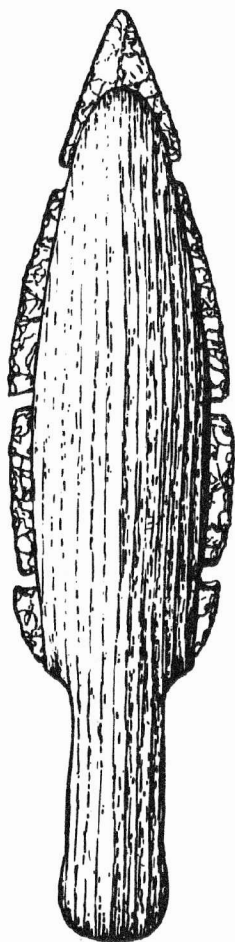

BRNO 1997

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

**PŘEHLED VÝZKUMŮ
1993-1994**

ISSN 1211-7250

BRNO 1997

381 ch n. 1992
382

250,-

S 9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1993-1994

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Patrik Červák, Mgr. Balázs Komoróczy,
Ing. Petr Škrdla

Na titulním listě: Rekonstrukce skládané dýky z Maref

Tisk: Tiskárna Gloria, Rosice u Brna

Náklad: 400 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1997 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obsah :

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

A.Přichystal, J.Svoboda	Výroba štípané industrie na sídlišti kultury s moravskou malovanou keramikou v Jezeřanech-Maršovicích	15
P.Kos	Otevřená sídliště mladého paleolitu a neolitu v jižní části Moravského krasu	27
E.Kazdová, L.Šebela, A.Přichystal	Besiedlung des Gebietes von Blučina (Kr. Brno-venkov) durch Träger der Stichbandkeramik	45
P.Škrdla, L.Šebela	Pozdně eneolitické složené dýky na Moravě	77
J.Peška	Nové poznatky c hradiscích z doby popelnicových polí na Pavlovských vrších	87

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

PALEOLIT

BRNO-VINOHRADY (okr. Brno-město)	P.Škrdla	97
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	J.Svoboda, P.Škrdla, L.Jarošová	100
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	P.Škrdla	101
DRNOVICE (okr. Vyškov)	J.Svoboda	102
MOKRÁ (okr. Brno-venkov)	P.Škrdla	103
PETŘKOVICE (okr. Ostrava)	J.Svoboda, L.Jarošová	109
VEDROVICE (okr. Znojmo)	Z.Nerudová	110

NEOLIT

BOROTICE (okr. Znojmo)	S. Stuchlík	115
BRNO-LÍŠEŇ (okr. Brno-město)	J. Stuchlíková	115
BULHARY (okr. Břeclav)	E. Klanicová	116
HAVŘICE (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler, J. Kohoutek	117
HOLASOVICE (okr. Opava)	Z. Brachtl	118
LANŽHOT (okr. Břeclav)	E. Klanicová	118
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	119
MODRÁ (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	120
OPAVAL-JAKTAŘ (okr. Opava)	Z. Brachtl	120
SMRŽICE (okr. Prostějov)	M.Šmíd	123
VÁVROVICE (okr. Opava)	Z. Brachtl	123
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	124

E N E O L I T

BRNO-ČERNÁ POLE (okr. Brno-město)	J. Stuchlíková	129
DUBŇANY (okr. Hodonín)	L. Šebela, M. Dočkalová	129
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	132
NÁMĚŠŤ NA HANĚ (okr. Olomouc)	M. Šmíd	133
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	M. Geisler	135
VYŠKOV - MARCHANICE (okr. Vyškov)	B. Mikulková	136

DOBA BRONZOVÁ

BLUČINA (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	141
MARŠOVICE (okr. Znojmo)	P. Vitula	143
NEMOJANY (okr. Vyškov)	B. Mikulková	143
ORLOVICE (okr. Vyškov)	B. Mikulková	144
POLEŠOVICE (okr. Uherské Hradiště)	M. Salaš	145
SLAVKOV (okr. Vyškov)	P. Enderová - A. Štrof	146
TVAROŽNÁ (okr. Brno - venkov)	A. Štrof - M. Bálek	147
TVAROŽNÁ (okr. Brno - venkov)	B. Mikulková	148

DOBA ŽELEZNÁ

BOHUSLAVICE (okr. Hodonín)	M. Hložek	155
MALÉ HRADISKO (okr. Prostějov)	M. Čížmář	155
STRÁŽOVICE (okr. Hodonín)	M. Hložek	156
VEDROVICE (okr. Znojmo)	P. Vitula	156

DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

DRÁSOV (okr. Brno - venkov)	A. Štrof - V. Růžička	161
IVANŤ (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	161
LULEČ (okr. Vyškov)	B. Mikulková	161
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	J. Musil	162
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	P. Červák, B. Komoróczy, J. Musil	169
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	J. Musil	176
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	176
MUŠOV (k.ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	177
PASOHLÁVKY (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	178
PŘIBICE (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	178

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

BLANSKO (okr. Blansko)	A. Štrof	183
BOŘETICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	183

BRNO (okr. Brno-město)	R. Zatloukal	184
BRNO (okr. Brno-město)	R. Zatloukal	184
BRNO (okr. Brno-město)	J. Unger	184
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	185
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	185
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	186
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	186
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	187
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	187
BRNO (okr. Brno-město)	P. Vítula	187
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	188
BRNO (okr. Brno-město)	K. Geislerová - R. Procházka	188
BRNO (okr. Brno-město)	M. Geisler	189
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	189
BRNO (okr. Brno-město)	P. Vítula	189
BRNO (okr. Brno-město)	R. Procházka	190
BRNO (okr. Brno-město)	R. Zatloukal	190
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmellová	190
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmellová	191
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmellová	191
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmellová	191
BRNO (okr. Brno-město)	Z. Himmellová	192
CRHOV (okr. Blansko)	J. Sadílek	192
DEBLÍN (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	193
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	E. Křanicová	194
HELFENŠTEJN (okr. Přerov)	J. Kohoutek	194
HLÍNA (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	195
HOLASICE U VEVERSKÉ BITÝŠKY (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	196
HORNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	J. Unger	197
HRANICE (okr. Přerov)	T. Drobný	197
IVANČICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	197
JAVORNÍK (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	201
JAVORNÍK (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	202
JAVORNÍK (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	203
JAVORNÍK-VES (okr. Šumperk)	Z.Brachtl	203
JIHLAVA (okr. Jihlava)	O. Šedo, R. Zatloukal	204
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	205
JIHLAVA (okr. Jihlava)	A.Štof, R. Zatloukal	205
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	205

JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	206
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	207
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	208
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	209
JIHLAVA (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	210
JINDŘICHOV NA MORAVĚ (okr. Šumperk)	M. Rychlý, Z. Brachtl	210
JINDŘICHOV NA MORAVĚ (okr. Šumperk)	M. Rychlý, Z. Brachtl	211
KYJOV (okr. Hodonín)	J. Unger	211
KUNOVICE (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	212
LAŽÁNKY (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	212
LEDNICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	215
LOUKA (okr. Blansko)	J. Sadílek, J. Doležel	216
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	218
MORAVSKÝ KRUMLOV (okr. Znojmo)	Z. Himmelová	218
MOSTIŠTĚ (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Unger	219
NOVÁ VES U POHOŘELIC (okr. Břeclav)	A. Štrof, J. Unger	219
NOVÝ SVĚTLOV (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	220
NÝROV (okr. Blansko)	J. Sadílek	220
OLOMOUC (okr. Olomouc)	T. Drobný	222
OLOMOUC (okr. Olomouc)	J. Bláha, T. Drobný	222
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	223
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	225
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	226
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	227
OPAVA (okr. Opava)	H. Teryngerová	228
OSIKY (okr. Blansko)	J. Unger	228
PETROVICE (okr. Blansko)	J. Doležel	228
POLEŠOVICE (okr. Uherské Hradiště)	J. Unger	229
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	229
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	J. Unger	230
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	M. Bálek, J. Unger	231
PROSETÍN (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Sadílek	231
PŘEROV (okr. Přerov)	J. Kohoutek	232
RAJHRAD (okr. Brno-venkov)	J. Unger	232
ROŽNÁ (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Sadílek	234
SKRYJE, TIŠNOVSKÁ NOVÁ VES (okr. Žďár n. Sázavou)	J. Doležel	235
SLAVKOV (okr. Vyškov)	R. Procházka	236
SMOLÍN (okr. Břeclav)	J. Unger	236
SOVINEC (okr. Brutál)	J. Kohoutek	236

ŠTĚPÁNOV NAD SVRATKOU (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Sadílek	237
ŠUMPERK (okr. Šumperk)	V. Goš	238
TEČOVICE (okr. Zlín)	J. Kohoutek	238
TELČ (okr. Jihlava)	R. Procházka	240
TELČ (okr. Jihlava)	R. Zatloukal	242
TELČ (okr. Jihlava)	R. Procházka	242
TIŠNOV (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	242
TOVAČOV (okr. Přešov)	T. Drobný	247
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	248
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	248
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	P. Vitula	249
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	249
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	250
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	250
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	R. Procházka	251
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	R. Procházka	251
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek, R. Procházka	251
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	J. Stuchlíková	254
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	P. Vitula	254
URČICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd, Z. Čizmář, M. Dočkalová	256
VALAŠSKÉ KLOBOUKY (okr. Zlín)	J. Kohoutek	258
VALTICE (okr. Břeclav)	E. Klanicová	259
VELEHRAD (okr. Uherské Hradiště)	J. Kohoutek	259
VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Doležel, S. Smutná	260
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	J. Doležel	263
VYŠKOV (okr. Vyškov)	B. Mikulková	264

V A R I A

DRNOVICE (okr. Vyškov)	B. Mikulková	269
LULEČ (okr. Vyškov)	B. Mikulková	269
PASOHLÁVKY (okr. Břeclav)	M. Bálek - O. Šedo	271
SLAVKOV (okr. Vyškov)	P. Enderová	271
VYŠKOV (okr. Brno-venkov)	P. Vitula	272

SPECIÁLNÍ METODY

G. Fuchs, V. Hašek, J. Unger	Geophysikalische Prospektion und archäologische Grabungen in der Katharinkirche Frohnleiten (Steiermark)	277
V. Hašek, M. Tymonová, J. Unger	Geophysikalische Methoden in mittelalterlicher Archaeologie	283

A. Majer	Elektroodporová měření střídavými proudy a jejich užití v mělké archeologické prospekci	301
J. Dvořák	Zpráva o výzkumu horninového stavebního materiálu středověkých staveb a jejich provenience	306
M. Bálek	Výsledky leteckého snímkování na Moravě	307
J. Kovárník	Deset let letecké archeologie na Moravě (a v bývalém Československu) 1983 - 1993	311
J. Kovárník	Využití letecké archeologie na Jižní Moravě v roce 1994	332
L. Horáčková, L. Benešová	Příspěvek ke studiu skeletů ze slavkovského bojiště	342

ZPRÁVY O ČINNOSTI

J. Doležel	Z činnosti Archeologického ústavu AV ČR Brno v letech 1993-1994	347
------------	--	-----

**STUDIE
A KRÁTKÉ ČLÁNKY**

POZDNĚ ENEOLITICKÉ SLOŽENÉ DÝKY NA MORAVĚ

Petr Škrdla a Lubomír Šebela
AÚ AV ČR Brno

Úvod

Při shromažďování pramenného materiálu pro souhrnou studii o štípané industrii moravské protoúnětické kultury (Kopacz-Šebela-Peška v tisku) se podařilo ve sbírkách Archeologického ústavu MZM v Brně identifikovat i soubor 6 silicitových artefaktů z nekropole kultury zvoncovitých pohárů (dále jen KZP) z trati "Člupy" na katastrálním území obce Marefy (okr. Vyškov), kde se rozprostíralo polykulturní pohřebiště. Bylo objeveno v roce 1927 M.Chleborádem, který ho společně s F.Kalousem a A.Procházkou prokopával. Ke zmíněné kultuře zvoncovitých pohárů patří 6 hrobů (ponecháváme římské číslování), a to hrob XXI, XXIX, XXXII, XXXV, XLI a XLII. Do odborné literatury je uvedl až v druhé polovině 50. let F.Kalousek (1956, 76-81). V rámci vnitřní chronologie KZP řadíme marefské pohřebiště na základě analýzy hrobového inventáře do III. nálezové skupiny, spíše na její počátek (Šebela-Škrdla v tisku).

Předmětem našeho zájmu se stala již výše uvedená kolekce silicitových artefaktů z hrobu XLII (6). Tvoří ji větší šipka, dále pak čtveřice jakoby čepelovitých artefaktů a jeden zlomek (Kalousek 1956, 80-81, Tab.I:3; II:6-10). Tato kolekce není ojedinělá a na marefském pohřebišti se vyskytl ještě jeden podobný soubor v hrobě XXI (1), který se nám nepodařilo ve sbírkách MZM identifikovat. Disponujeme však jeho fotografickou dokumentací a slovním popisem, který jsme převzali z výše citované studie F.Kalouska (1956, 78-79, Tab.I:2; II:1-5).

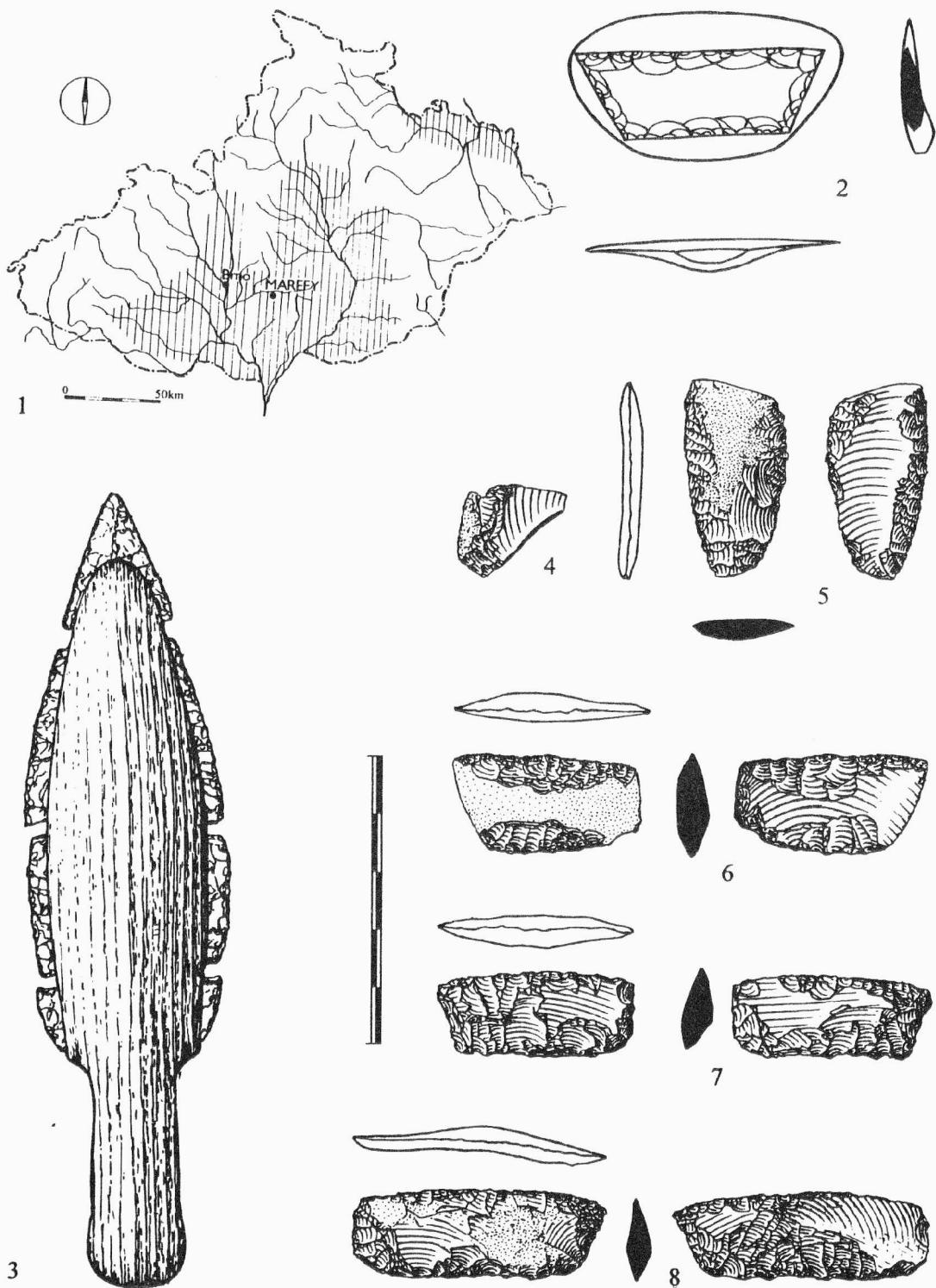
Typologicko-morfologická deskripce a technologie výroby

Artefakty štípané kamenné industrie z pozdně eneolitického souboru pocházejícího z katastru Maref (z hrobů 1 a 6) je možno rozčlenit do tří základních skupin:

1. hroty (větší šipky)
2. oboustranně plošně retušované trapezoidy
3. ostatní (úštěpy a zlomky)

Pro hroty je charakteristická oboustranná plošná retuš a trojúhelníkovitý tvar. Podstatný rozdíl je patrný na bazi: vyjímecný je řap skládající se ze dvou trnů, v druhém případě se jedná o běžnou konkávní (vkleslou) bazi. Za pozornost stojí jejich metrické charakteristiky: ačkoli se od běžných šipek typických pro kulturu se zvoncovitými poháry výrazně neliší morfologicky, jsou o něco větší. Toto je hlavní rozdíl od artefaktů, které sloužily skutečně jako hroty šípů. Surovinou jediné identifikované šipky je silicit z glacienních sedimentů.

Pro artefakty náležející druhé skupině je typický lichoběžníkový tvar (4 ks máme k dispozici, ostatní jsme studovali na základě fotografií). Jejich parametry jsou následující (v

Obr. 1:1- Poloha Maref (okr. Vyškov) v rámci rozšíření KZP na Moravě; 2-rekonstrukce výroby silicitového artefaktu; 3-pokus o rekonstrukci uchycení silicitových artefaktů do násady (kost event. dřevo); 4 až 8-identifikované kusy štipané industrie z hrobu XLII. Kresba J.Brenner. 1: Bell Beaker culture in Moravia; 2:a reconstruction of the production; 3: hafting reconstruction; 4: identified pieces from burial No. XLII. Drawing J.Brenner.

mm): 34,5x17,0 (inv.č. 66363), 33,5x15,0 (inv.č. 66366), 31,5x17,0 (inv.č. 66367) a 42,4x15,8 (inv.č. 66369). Na první pohled působí tyto lichoběžníkovité artefakty dojmem, jako by se jednalo o úzké čepelovité nástroje. Takto byly původně klasifikovány (Kalousek 1956, 78-81). Jsou však vyretušovány většinou ze širokého úštěpu, často se zbytky kůry (obr. 1:5,6,8). Bazální část úštěpu je vyrovnaná, bulbus není téměř zřetelný - tzn. že bulbus byl cíleně retuší odstraněn (obr. 1:2). Obvodové hrany lichoběžníku jsou tvarovány a ostřeny (z ventrální i dorsální strany) plošnou retuší. V jednom případě je polotovarem delší úštěp (téměř čepel - poměr os 2:1; obr. 1:5) a artefakt je méně intenzivně retušován, tvarově však odpovídá ostatním trapezám. V měkké kůře tohoto artefaktu se dochovaly makroskopicky dobře patrné pracovní stopy (rýhy), které někteří badatelé považují za umělecké projevy (Oliva 1987). Ve třech případech je ostří přímé, v jednom mírně prohlé. Segmenty se vyskytují vždy v párech po dvou, kde jeden je přibližným zrcadlově převráceným tvarem druhého. Nástroje jsou zhotoveny výlučně ze silicítů z glacienních sedimentů (srovnej Přichystal 1994).

Nejmenší artefakt klasifikujeme jako neopracovaný úštěp (obr. 1:4), který je vyroben z rohovce typu Krumlovský les (varianta I ve smyslu kalsifikace A.Přichystala 1994).

Pracovní stopy a funkční analýza

Pracovní stopy na lichoběžnících byly zkoumány (na dvou vybraných předmětech - inv.č. 66366 a 66369; obr. 1:7,8) pod světelným odměřovacím mikroskopem značky Leitz. Pro lepší čitelnost byly dva zkoumané artefakty pokryty sříbrem. Byla použita dvě základní zvětšení - 50x a 100x, při kterých bylo docíleno nejlepších výsledků. Naše pozornost se zaměřila především na charakter opotřebení a jeho distribuci.

Pozorované pracovní stopy se dají rozřídít do tří základních kategorií: vyštipání hrany (microfractures), lesky (polishes) a mikrorýhy (striations).

V prostoru špičky je patrné mikrovyštipání pracovního ostří nástroje (obr. 2:1) a celá předpokládaná funkční plocha je pokryta pouhým okem neviditelným leskem. Tento charakter ostří kontrastuje s nepotřebenou protilehlou hranou nástroje (obr. 2:2). Je rozdíl mezi vzhledem povrchu v prostoru negativů ostřících odštěpků (šupin) kde je patrné pouze oleštění, a na vystouplých, tedy namáhání vystavených a zároveň ostřením nepoznamenaných plochách (obr. 4:1,2). V místě maximální tloušťky nástroje a tedy v oblasti nejintenzivnějšího kontaktu s předpokládanou rukojetí jsou nejzřetelněji patrné mikrorýhy. Je pro ně typický zakřivený průběh a tzv. chaotické rozložení směrů (obr. 5:1-2). Blíže k pracovnímu ostří nástroje nabývá distribuce těchto mikrorýh určitého stupně organizovanosti - přecházejí v systémy přímých, paralelních, navzájem se překrývajících mikrorýh až tří různých směrů (obr. 3:1-2). Tento přechod je plynulý, bez jakéhokoliv zřetelného rozhraní. Není možno ani spolehlivě vysledovat okraje oleštěné plochy, je však zřetelné, že tato se překrývá s paralelními rýhami blíže ostří.

Je sporná příčina systémů paralelních mikrorýh mezi hlavním ostřím a místem o maximální tloušťce. Je pravděpodobné, že se jedná o opotřebení vzniklé prací, jde o plochu nepoznamenanou dodatečným ostřením. Z toho plyne dlouhodobější kontakt s obráběným materiálem než v prostoru ostří, kde je patrné pouze naleštění. Je však nutno zmínit i nejbližší tvarovou analogii, kterou je možno pozorovat v neolitických srpových čepelích. Zde se lesk, tedy místo nejintenzivnějšího kontaktu nástroje s obráběným materiálem, většinou vyskytuje též pouze v prostoru do 5 mm od hlavního ostří. Vzhledem k namáhání úchytu nástroje je pravděpodobné, že z pevnostních důvodů většina tohoto pevně tkvěla v rukojeti a vyčnívala

pouze malá funkční ploška, maximálně však 1/2 lichoběžníku. S touto teorií kontrastuje makroskopicky patrný slabý lesk na artefaktu na obr. 1:5 pokrývající asi 2/3 plochy segmentu. Na základě výše diskutovaných faktů byl proveden pokus o rekonstrukci uchycení nástroje (obr. 1:3).

Rekonstrukce

Rekonstrukci je možno provést na základě ne příliš kvalitně zdokumentovaných náleзовých okolností a analýzy pracovních stop. F.Kalousek (1956, 90) popisuje nálezy takto: *"... byly čepelky spolu s šipkou naskládány vedle sebe tak, že zasazený do dřeva tvořily ostří nějakého nástroje. To, že dvě čepelky jsou stejného tvaru, nasvědčovalo by, že vytvářely dvojbřitý nástroj (kopí, dýku). To dále dotvrzuje okolnost, že na nich zůstaly stopy nějaké organické látky (dřeva?), i umístění u ramenní kosti."*

Je nápadná podobnost ve struktuře obou souborů (z hrobů 1 a 6) - vždy se jedná o šipku a sérii trapez. Přesná poloha v hrobech nebyla bohužel kresebně zdokumentována, na základě slovního popisu je však zřejmá i shoda v uložení předmětů - byly nalezeny pospolu a navíc seskupeny do řady. Domníváme se proto, že tzv. šipka tvořila hrot složeného nástroje, nikoliv hrot šípku, jak se dnes takový artefakt běžně interpretuje. Je velmi pravděpodobné, že podélné ostří zmíněného nástroje tvořily zasazené lichoběžníkové segmenty. Z polohy v hrobech je možno tento složený nástroj interpretovat jako dýku - možnou obdobu protoúnětických celopazourkových dýk (Škrdla 1995; Oliva 1996). Otázkou zůstává přesná poloha lichoběžníkových segmentů vůči rukojeti. Tyto mohly být poskládány do průběžného ostří nebo mírně "harpunovitě" vysazeny.

Podobný artefakt je znám v době bronzové na severu Evropy (Lamborg 1973, Fig.41). Zde byly podobnou technikou vyrobeny delší dýky až meče.

Interpretace a závěrečné úvahy

Na základě zaznamenaného výskytu různých druhů opotřebení (mikrovyštípání a rýhy, které jsou charakteristické pro obrábění spíše tvrdých materiálů společně s lesky, charakteristickými pro kontakt s měkkým materiálem) lze předpokládat, že zkoumanými artefakty bylo vykonáváno několik funkcí zároveň (multifunkční nástroj). Rekonstruovanou dýku můžeme srovnávat s dnešním "kapesním nožičkem". Typologicky se sestává ze dvou základních elementů: větší šipky a série trapezoidů. Pro šipky větších rozměrů by bylo vhodné zavést nový termín - navrhuje **oboustranně plošně retušovaný trojúhelníkový hrot**. Pro zbývající artefakty navrhuje označení **oboustranně plošně retušovaný trapezoid**. Je pozoruhodné, že výše definované typy byly zaznamenány v rámci pohřebišť KZP jen v Marefách (okr. Vyškov). Jinak k uvedeným typům artefaktů neznáme další analogie ani v chronologicky souasných kulturách moravského pozdního eneolitu, jejichž štípaná kamenná industrie se v současné době průběžně zpracovává a vyhodnocuje (srov. např. Kopacz-Šebela 1992; Oliva 1996), ani v neolitických-eneolitických souborech. Je pro nás také překvapení, že v hrobech nositelů KZP se vyskytly vysoce funkční kamenné nástroje, což je v protikladu s našimi znalostmi pohřebního ritu tvůrců nitranské kultury na východní Moravě. Ve výbavě zemřelých na pohřebišti v Holešově nacházíme totiž silicitové předměty, kde rozbořením pracovních stop (Molčík-Šebela 1985; Svoboda 1985) bylo zjištěno, že se jedná o "značně opotřebované nebo zcela nepoužitelné nástroje" (Ondráček 1993, 262).

Tato studie je pouze předběžná a zaměřená více na technologicko-typologickou deskripci. Komplexní zpracování je provedeno v souborné studii referentů (Šebela - Škrdla v tisku).

Literatura:

Kalousek, F. 1956: Lid se zvoncovitými poháry na Bučovsku (Morava), Časopis Moravského muzea 41, 53-100.

Kopacz, J. - Šebela, L. 1992: Chipped stone industries of the Moravian Corded Ware culture, Przegląd Archeologiczny. 39, 67-85.

Kopacz, J. - Šebela, L. - Peška, J. v tisku: Cipped Stone Industries of Proto-únětice (Únětice I) Culture in Moravia, Przegląd Archeologiczny.

Lomborg, E. 1973: Die Flintdolche Dänemarks, Kobenhavn.

Molčík, M. - Šebela, L. 1985: Technika elektronové mikroskopických pozorování pracovních stop, in: Studie Muzea Kroměřížska 85, 188-196, Kroměříž.

Oliva, M. 1987: Aurignacien na Moravě. Studie muzea Kroměřížska 87. Kroměříž.

Oliva, M. 1996: Štípaná industrie z pohřebiště u Moravské Nové Vsi - Hrušek, in: Stuchlík, S. - Stuchlíková, J.: Pravěká pohřebiště v Moravské Nové Vsi - Hruškách, Studie AÚ AV ČR Brno XVI, 186-189.

Ondráček J. 1993: Nitranská skupina, in: Podborský, V. et al: Pravěké dějiny Moravy, 258-262, Brno.

Přichystal, A. 1994: Zdroje kamenných surovin, in: J.Svoboda a kol.: Paleolit Moravy a Slezska. AÚ AV ČR Brno 1994, 42-49.

Svoboda, J. 1985: Štípaná industrie nitranské skupiny z pohřebiště v Holešově, in: Studie Muzea Kroměřížska 85, 180-184, Kroměříž.

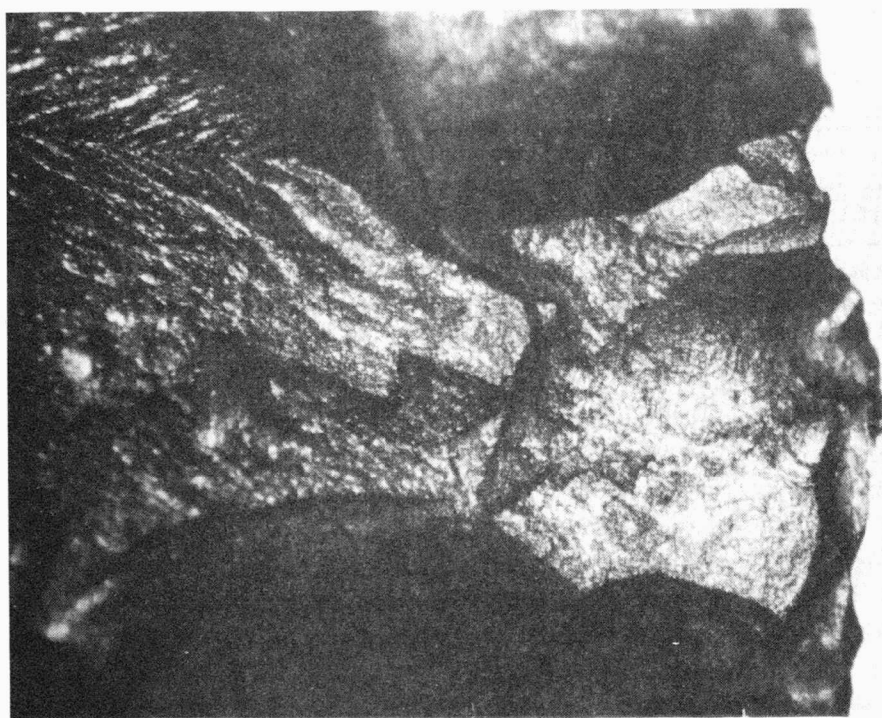
Šebela, L. - Škrdla, P. v tisku: Das Gräberfeld der Glockenbecherkultur von Marefy (Mähren) und sein Beitrag zur besseren Erkenntnis der Spaltindustrie des späten Äneolithikums in Mähren, Przegląd Archeologiczny.

Škrdla, P. 1995: Kamenné bodné nástroje. Archeologické rozhledy 47, 685-687.

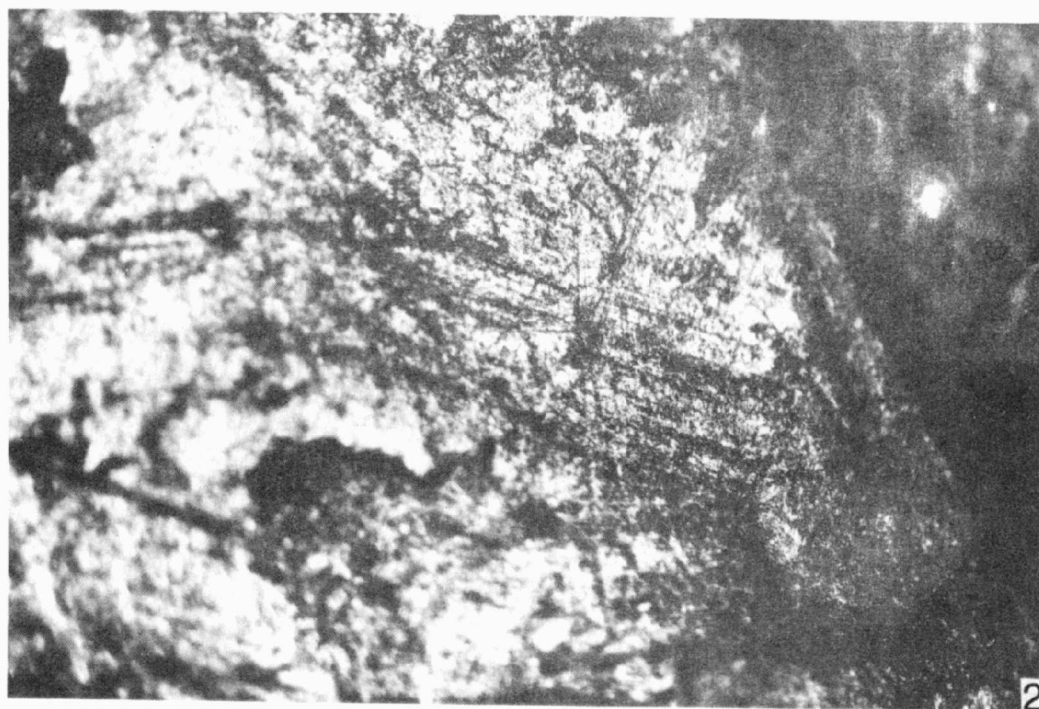
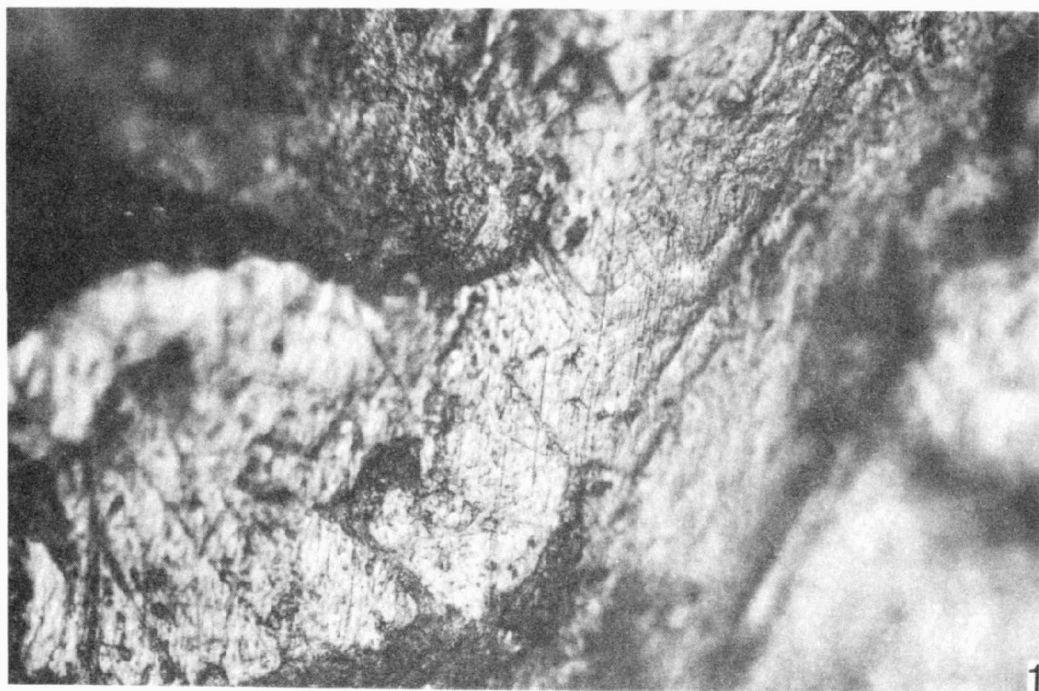
Summary:

Late Aeneolithic Compound Daggers. In order to understand a silex industry of the Moravian Late Aeneolithic, we analyzed a collection of several artifacts from Marefy, where (among other) two important burials were excavated. From both of them, a similar assemblage of chipped silex artifacts (made from silicites from the glaciogene sediments), was recovered. Both include triangular points with bifacial retouch, as well as trapezoids. Based on the excavators' verbal description of the spatial distribution, on the typology and use-wear analysis of the above-mentioned pieces, the following interpretation is possible: These artifacts represent parts of compound daggers with the point located at the distal end and the trapezoids creating two parallel lateral cutting edges. The character of the documented use-wear (microfractures and striations, together with polish) suggests a multifunctional use for this tool. Chronologically, both burials are placed near the end of the Bell Beaker culture (stage III), and, in fact, they may represent an analogy (respectively, an imitation) of the Bronze Age daggers made of single flint piece. Similar compound artifacts are known from the North European Bronze Age.

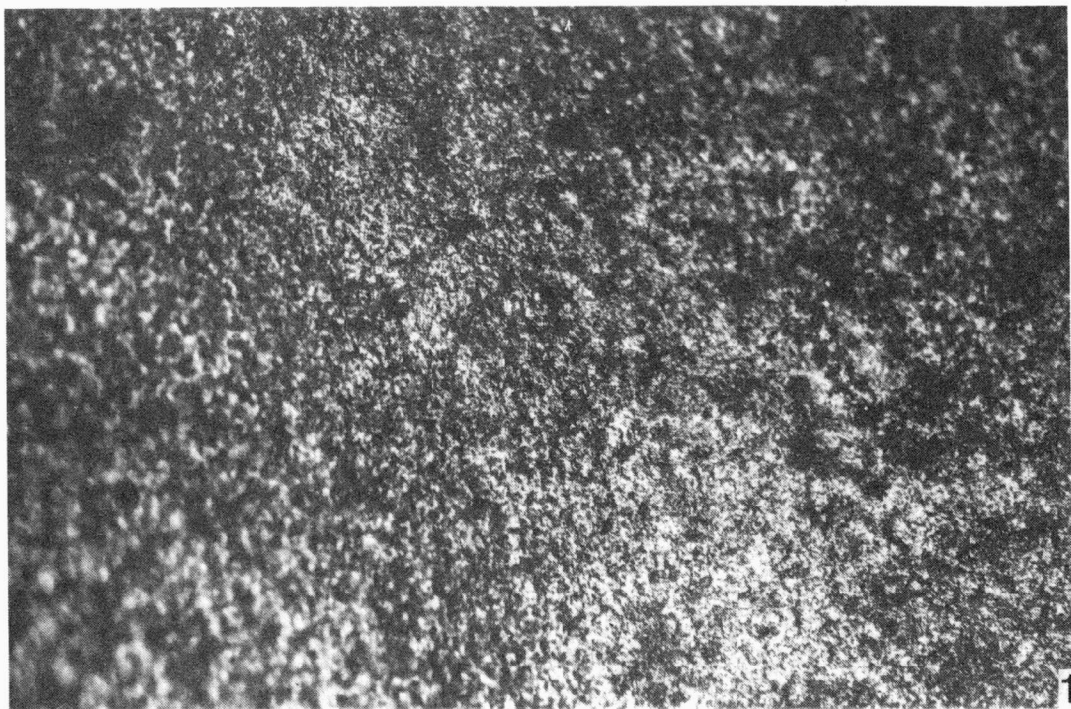

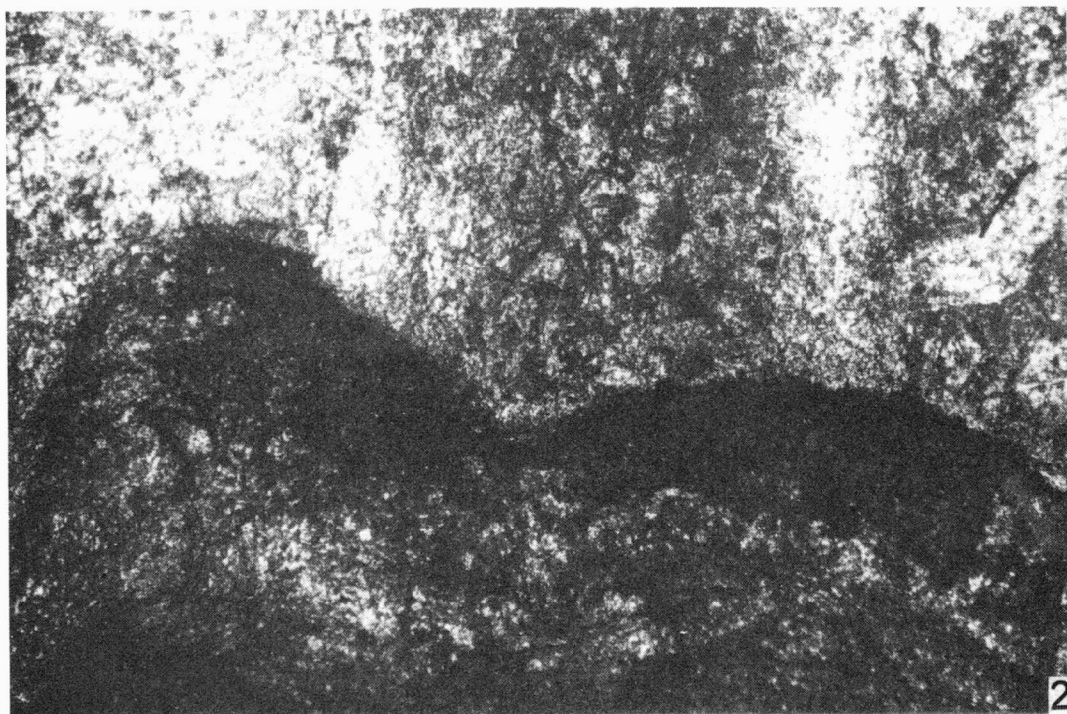
Obr. 2. Marefy, okr. Vyškov. Oboustranně plošně retušovaný trapezoid (inv.č. 66369). 1-pracovní ostří, 2-protější ostří (neopotřebovaná hrana). Zvětšení: 50x. Bifacially retouched trapezoid, 1: working edge, 2: opposite edge. Magnification 50x.

Obr. 3. Marefy, okr. Vyškov. Oboustranně plošně retušovaný trapezoid (inv.č. 66369). 1,2-systémy rýh. Zvětšení: 50x (1) a 100x (2). Bifacially retouched trapezoid, 1,2: striations. Magnification 50x (1), 100x (2).

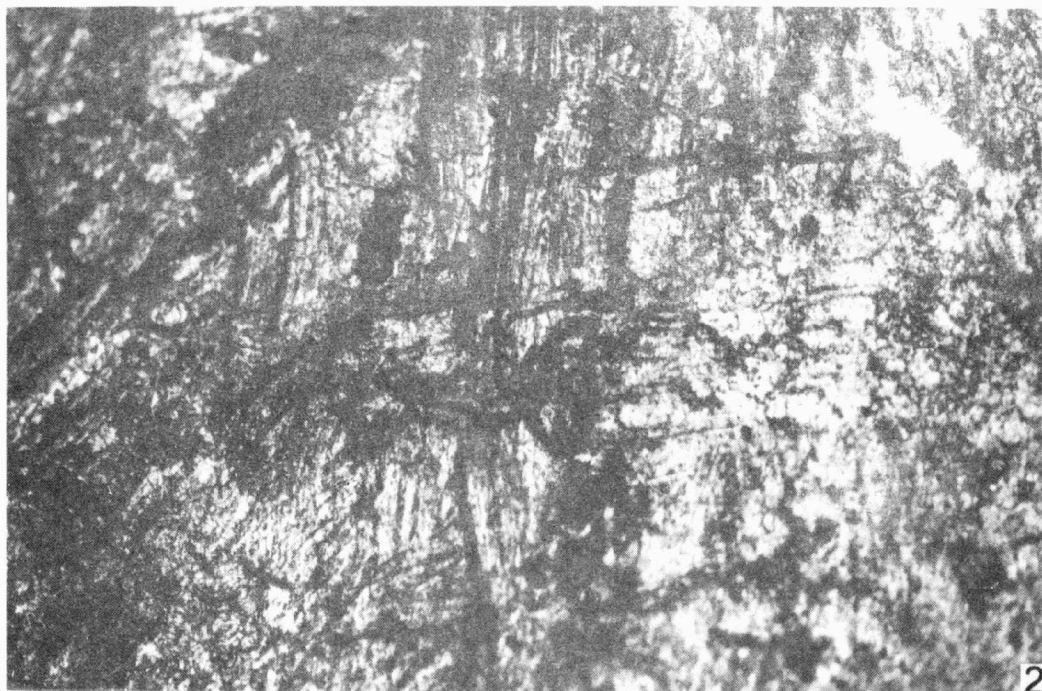
1

2

Obr. 4. Marefy, okr. Vyškov. Oboustranně plošně retušovaný trapezoid. 1-inv.č. 66369, neopotřebovaná část (uvnitř prohlubně), 2-inv.č. 66366, přechod ostřené plochy (bez rýh) a opotřeбенé - poškrábané (vyvýšené). Zvětšení: 100x (1) a 50x (2). Bifacially retouched trapezoid, 1: unused part, intersection between resharpened and worn out parts. Magnification 100x (1), 50x (2).

Obr. 5. Marefy, okr. Vyškov. Oboustranně plošně retušovaný trapezoid (inv.č. 66366). 1,2-změř rýh, místo pravděpodobného kontaktu s rukojetí. Zvětšení: 50x (1) a 100x (2). Bifacially retouched trapezoid, 1,2: striations, possible haft. Magnification 50x (1), 100x (2).

Obr. 6. Marefy, okr. Vyškov. Rekonstrukce dýky. Hrob XXI (vlevo), XLII (vpravo). Dagger reconstruction.

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

1993-1994.(1997)

981/00